

MALMÖ HÖGSKOLA

Intern utvärdering av utbildning på forskarnivå 2013-2014

Ettapp: Fakulteten för lärande och samhälle

Rapport, 27 oktober 2014

Julia Davies
Per Jönsson
Bo Petersson
Lars Plantin
Åsa Ståhl

Förord

Under 2013 och 2014 kommer alla ämnen på forskarnivå, som bedrivs i egen regi vid Malmö högskola, att utvärderas av en intern utvärderingsgrupp. Målet är att kvalitetsutveckla forskarutbildningen. Utvärderingen sker fakultetsvis enligt särskilda riktlinjer.¹ En del av resultatet är utvärderingsgruppens rapport som föreligger här och som bland annat innehåller rekommendationer till förbättringar. Rapporten bygger på olika underlag såsom allmän studieplan för ämnet i fråga och eventuellt andra dokument som reglerar utbildningen, studiedokumentation enligt Ladok, en självvärdering enligt specificerad disposition² samt separata hearingar; en med den lärargrupp som har skrivit självvärderingen och en med de aktuella ämnenas doktorander samt en med fakultetsledningen. Rapporten presenteras i Forskningsberedningen i samband med att den överlämnas till berörd fakultet. Kort efter överlämnandet redogör den aktuella fakultetens representant i Forskningsberedningen för vilka åtgärder fakulteten avser att genomföra med anledning av utvärderingsgruppens rekommendationer. Åtgärdsprogrammet följs upp ett år senare i Forskningsberedningen.

Professor Per Jönsson har varit ordförande för utvärderingsgruppen som utarbetat föreliggande rapport

¹ För en fullständig beskrivning och tidplan, se "Kvalitetsutvärdering av Malmö högskolas utbildning på forskarnivå – principer" (Mahr Dnr. 68-2014/99).

<http://www.mah.se/upload/Forskning/Forskning%20UFS/Principer%20-%20Kvalitetsutv%c3%a4rdering%20av%20Malm%c3%b6%20h%c3%b6gskolas%20utbildning%20p%c3%a5%20forskarniv%c3%a5.pdf>

² Självvärderingens disposition beskrivs närmare i: "Utvärdering av utbildning på forskarnivå; självvärderingens disposition" (Mahr Dnr. 68-2014/99).

Inledning och disposition

Vid Fakulteten för lärande och samhälle (LS) finns två områden för examenstillstånd i utbildning på forskarnivå: *utbildningsvetenskap* och *idrottsvetenskap*. Inom utbildningsvetenskap finns fyra forskarutbildningsämnen: *historia och historiedidaktik*, *naturvetenskapernas och matematikens didaktik*, *pedagogik* samt *svenska med didaktisk inriktning*. Inom idrottsvetenskap finns ett forskarutbildningsämne: *idrottsvetenskap med inriktning samhällsvetenskap och humaniora*.

Dessa ämnen har av den interna utvärderingsgruppen bedömts var för sig på basis av hearings den 15–16 maj 2014, en separat hearing med fakultetens doktorander den 19 maj och med fakultetsledningen samt på grundval av självvärderingar och kompletterande material. Rapporten innehåller de delar som finns i den disposition för självvärdering, som tidigare utsänts av utvärderingsgruppen. Eftersom centrala iakttagelser och rekommendationer framför allt har bäring på högskole- respektive fakultetsnivå, finns först två inledande avsnitt med rekommendationer för dessa båda nivåer. Därefter följer en kortfattad ämnesvis genomgång.

Utvärderingsgruppens uppgift har varit att genomföra en kollegial granskning i konstruktivt kritisk anda. Detta gör – som så ofta är fallet i kritiska granskningssammanhang inom akademien – att utvärderingsgruppen framför allt uppehåller sig vid sådana moment inom forskarutbildningarna och deras miljöer, som kanske hade kunnat göras på ett bättre sätt. Det gäller också moment inom forskarutbildningarna, som relaterar till fakulteten som helhet.

Högskolegemensamma rekommendationer

De tidigare utvärderingarna av Fakulteten för hälsa och samhälle och Odontologiska fakulteten och nu också Fakulteten för lärande och samhälle har gett upphov till flera rekommendationer i punktlistan nedan. Dessa är giltiga även för Fakulteten för lärande och samhälle och upprepas därför. Samtidigt tillkommer här moment som inte uppmärksammats på samma sätt i relation till andra fakulteter vid högskolan.

Förutsättningar

1. Det nya arbetstidsavtalet för professorer försämrar på olika sätt förutsättningarna för de olika forskningsmiljöerna och forskarutbildningsämnen. Högskolan centralt bör därför, tillsammans med fakulteterna, utreda konsekvenserna för möjligheten att upprätthålla en tillräcklig volym och kvalitet på forskningen för att leva upp till kravet om en levande forskningsmiljö inom och kring alla forskarutbildningsämnena, men också för att framgångsrikt kunna konkurrera om och erövra externa medel, inklusive medel för doktorandfinansiering. Noggranna överväganden bör göras rörande hur villkoren i fråga om garanterad forskningstid inom tjänst kan göras attraktiva för nyckelpersoner som är nödvändiga för upprätthållandet av forskningsmiljöerna kring specifika forskarutbildningsämnena.
2. Högskolan bör undersöka möjligheten att engagera en "fundraiser" för att bistå i det forskningsansökningsarbete, som nu blir så mycket mera centralt i spåren av det förändrade arbetstidsavtalet för lärare. Inte minst behövs en sådan fundraiser för att förvärva externa medel för doktorandfinansiering i ett läge där professorer i första hand nu kan förväntas framför allt söka medel för att garantera sin egen forskningstid.

Språk

3. Säkerställa att högskolegemensamma forskarutbildningskurser alltid ska kunna ges på engelska, så att icke-svensktalande doktorander kan ta del av samma kursutbud som sina svensktalande kolleger.
4. Översätta administrativa system som Palasso, Proceedo och IM till engelska för att underlätta vardagstillvaron för icke-svensktalande doktorander (och andra medarbetare).
5. I samarbete med fakulteterna se till att fullödlig information om forskarutbildningarna finns på engelska på de centrala hemsidorna.

Doktorandernas arbetsmiljö

6. Introduktionen är en viktig del av forskarutbildningen. Ansvaret för introduktionen av nyantagna doktorander ligger på flera nivåer och bör synkroniseras så långt som möjligt mellan högskolegemensam och fakultär nivå samt med institutionsnivån (motsvarande).
7. Flera fakulteter vid Malmö högskola har en betydande andel doktorander med arbetsgivare utanför högskolan. Det här är förstås, ur ett perspektiv, mycket positivt och visar högskolans stora förmåga att samverka. Samtidigt kan detta även äventyra forskarutbildningsmiljöerna genom att dessa doktorander kan ha en låg fysisk närvaro. Detta bör uppmärksammas och problematiseras av fakulteternas liksom högskolans ledning. Om något forskarutbildningsämne har en alltför stor andel doktorander med annan arbetsgivare än Malmö högskola kan det vara svårare att trygga en bra och

levande studiemiljö eftersom dessa doktorander ofta bedriver halvfartstudier på ”distans”.

8. Ett problem som hänger samman med externfinansiering av forskarutbildningen är att projektledare och handledare för en doktorand ofta är en och samma person. Det betyder, från doktorandens perspektiv, att beroendet av denna enda person är påtagligt under hela forskarutbildningen. Även om doktoranderna uppger att de upplever frihet under ansvar, så kan man reflektera över hur denna relation förmår uppmuntra till självständighet, vilket är ett av de nationella examensmålen. Policy för hur detta hanteras bör diskuteras av fakulteternas liksom högskolans ledning.

Kursgivning

9. Utvärderingarna av Fakulteten för lärande och samhälle aktualiserade vikten av en översyn av det högskolegemensamma kursutbudet, speciellt med avseende på nivån på metodkursen. Värt att notera är att doktorander från LS har en låg deltagandegrad i de högskolegemensamma kurserna.

Examination

10. Det finns en osäkerhet kring examinatorns roll och hur denne utses (se även fakultetsgemensamma respektive institutionsvisa rekommendationer). Högskolan bör komma med riktlinjer kring vad examinatorn ska göra och samtidigt utforma instruktionerna till betygsnämnderna på ett sådant sätt att alla moment inom forskarutbildningen examineras. Det måste bli tydligt vem som examinerar vad.

Högskolan bör sträva efter att efterkomma ovanstående rekommendationer för att främja en god kvalitet i sina forskarutbildningar.

Fakultetsgemensamma rekommendationer

Självvärderingarna och hearingarna lyfte ett antal fakultetsgemensamma problem. De två viktigaste rör forskarutbildningarnas ekonomi i ett långtidsperspektiv och att trygga handledarkapaciteten på ett hållbart sätt. Forskarutbildningsämnen i utbildningsvetenskap har framgångsrikt deltagit vid inrättandet av flera nationella forskarskolor i didaktik och har därmed knutit till sig ett stort antal doktorander och licentiander. Via goda kontakter med kommunerna har också externfinansierade kommundoktorander rekryterats. Doktorander har inlemmats i en aktiv forsknings- och seminarieverksamhet. Flera av forskarutbildningsämnena inom utbildningsvetenskap prognosticerar emellertid nu minskad antagning, inte minst till följd av att befintliga forskarskolor avvecklas eller att finansieringen av nya forskarskolor ändras med osäkert underlag som följd. För några ämnen rör det sig om stora förändringar. En del ämnen uppvisar också krympande handledarkapacitet. Detta, tillsammans med relativt begränsade fakultetsmedel, gör att åtgärder på fakultetsnivå är motiverade för att alla forskarutbildningsämnen ska tillförsäkras sådana förutsättningar att de även i fortsättningen håller hög kvalitet. Avslutningsvis finns frågor kring antagning, examinatorns roll och möjligheten att ta upp och ventilera problem som uppstår under utbildningen.

Ekonomi och handledarkapacitet

1. Det är av vikt att aktiviteter inom *området utbildningsvetenskap* samordnas och fokuseras. Gemensam introduktion, samordning av seminarieverksamhet och nya handledarkonstellationer, där områdets fulla kompetens tas till vara, kan vara en väg till en fortsatt stark verksamhet. I arbetet med samordning och fokusering kan med fördel underlaget till HSV-ansökan vara utgångspunkt. I ansökan beskrivs *området utbildningsvetenskap* som en sammanhållen miljö och hur de olika ämnena stödjer varandra. Även *området idrottsvetenskap* bör kunna omfattas av relevanta delar av denna samordning.
2. Den framtida handledarkapaciteten ser olika ut för de enskilda ämnena. Det är av stor vikt att fakulteten tar fram, och kommunicerar, en plan för att rekrytera/behålla nyckelpersoner, ofta professorer, för alla forskarutbildningsämnena. I samband med detta behövs transparens i allokering av ekonomiska resurser, så att verksamheten kan planeras på ett sätt som är förutsägbart för inblandade parter.

Arbetet med punkt 1 och 2 kan utgöra delar av en strategisk plan för hur fakulteten skall utveckla forskarutbildningen framöver.

Stöd till externfinansiering

3. Fakulteten bör ge stöd till ansökningar om externa medel, som vänder sig till nya finansierare inom t.ex. näringsliv och organisationer, för att på så sätt bredda finansieringsbasen.

Doktorandryggsäck och institutionstjänstgöring

4. Fakultetens doktorander har olika ekonomiska villkor för utgifter i utbildningen. Doktorander knutna till vissa forskarskolor, men även institutioner, kan ha tillgång till resurser som de andra inte har. Doktorander som är antagna vid andra lärosäten kan i större omfattning söka resestipendier osv. Den ryggsäck som erbjuds för hela utbildningen är totalt 30 000 kr och ska räcka till alla moment i forskarutbildningen. Fakulteten bör ta ett övergripande ekonomiskt ansvar och tillse att alla doktorander har de ekonomiska resurser som krävs för att nå examensmålen. En ökning av ryggsäckens

storlek till 50 000 kr, vilket är i paritet med flertalet fakulteter vid Malmö högskola, bör övervägas.

5. Malmö högskolas policy rekommenderar doktorander med doktorandanställning att erbjudas institutionstjänstgöring för att stärka sin meritering. Genom koordinering inom fakulteterna bör man kunna tillse att doktoranderna också framgent kan erbjudas institutionstjänstgöring.

Introduktion av nya doktorander

6. Det är viktigt att tydliggöra och systematisera introduktionen till både forskarutbildningen och, i förekommande fall, doktorandanställningen. På fakultetsnivå behövs en person/funktion som tar en tydlig och aktiv roll i introduktionen; till vad forskarstudier innebär på en mer generell nivå och en överblick av den samlade forskningen och seminarieverksamheten samt bjuder in doktoranden i gemenskapen utanför doktorandens normala hemvist. På så sätt skulle doktoranderna få tillgång till fakultetens samlade kompetens, samtidigt som fakultets- och områdesgemenskapen fokuseras och stärks. På institutions- och ämnesnivå skulle en gemensam rutin garantera en mer likvärdig introduktion för alla doktorander. Andra förbättringsåtgärder är att erbjuda doktorander som ska antas ett samtal med doktorandkåren innan antagning/ansällning; att tillse att alla handledare ger en bra introduktion inte bara på projektnivå (till exempel genom en gemensam checklista och genom att diskutera lämplig introduktion i ett eventuellt handledarkollegium). Ytterligare utgärder är att utveckla ett faddersystem, där erfarna doktorander hjälper de som är relativt nyantagna.

Examinator

7. Det har framkommit en osäkerhet kring examinatorns roll och hur examinator utses. Det är angeläget att fakulteten tar fram rutiner för hur examinator utses och tydliggör examinatorns roll. Utvärderingsgruppen har uppmärksammat fall där handledar- och examinatorroller sammanfaller, vilket inte är tillfredsställande. Betydande oklarhet råder bland doktoranderna om vad en examinator är och gör inom fakulteten. Inspiration kan här hämtas från exempelvis Fakulteten för hälsa och samhälle.

Möjlighet att ta upp problem

8. De relativt små forskningsämnena, där handledare kan ha chefs- eller ämnesansvar, kan göra det svårt för doktoranden att ta upp eventuella problem. Doktoranderna behöver ha oberoende personer att vända sig till om det behövs. Fakulteten bör göra det tydligt vilka vägar som finns för att ta upp problem som kan uppkomma under forskarstudierna samt vilka personer som är tillgängliga och deras roller. En sådan beskrivning kan med fördel ingå i studiehandboken (som för närvarande är under omarbetning).

Rekrytering av doktorander

9. Fakulteten bör genomlysas problematiken kring forskollärares behörighet till forskarutbildningen. Hur ska detta hanteras i framtiden, då övergångsreglerna vid antagning inte längre gäller? Problematiken ska sättas i relation till att området kring yngre barns lärande är forskningsmässigt starkt och prioriterat.

I. Historia och historiedidaktik

Inledning

Forskarutbildning i historia och historiedidaktik (HHDI) har bedrivits vid Malmö högskola sedan 2001, som en del av den nationella Forskarskolan i historia i samarbete med Lunds universitet, Linnéuniversitetet och Södertörns högskola. När Malmö högskola fick rätten att examinera inom området utbildningsvetenskap fanns alltså lång erfarenhet av forskarutbildning.

HHDI är fortfarande en del av den nationella forskarskolan trots eget examenstillstånd. Forskarskolan står för en stor del av den specialiserade kursgivningen beträffande historia och studiefinansierar också en del av doktoranderna. Deltagandet i forskarskolan fungerar mycket bra och medför många och stora vinster. Det finns dock också risker eftersom skolan finansieras av medel som går till Lunds universitet och Malmö högskola har inga garanterade utbildningsplatser.

Forskarutbildningen

Utbildningen på forskarnivå i HHDI är en del av området utbildningsvetenskap vid Malmö högskola där det centrala inslaget utgörs av undervisning, lärande och kunskapsbildning. Forskarutbildningen i historia och historiedidaktik rymmer två dimensioner inom området utbildningsvetenskap: en mer renodlad historiedimension där människors samlade livsvillkor studeras och en didaktisk dimension där historiens plats i samhälle, kultur och utbildningssystem fokuseras.

För närvarande finns sju aktiva doktorander inom HHDI. Tre av dessa är antagna och finansierade inom Forskarskolan i historia. De övriga fyra (tre då en snart skall disputera) är fakultetsfinansierade. Forskarskolans doktorander är anställda vid Malmö högskola. En källa till oro är det låga antalet fakultetsfinansierade doktorander. Huvuddelen av resurserna i form av seminarier, kurser och andra aktiviteter som finns inom Forskarskolan i historia är, via avtal, är också tillgängliga för de fakultetsfinansierade doktoranderna. Forskarskolans ledning förväntar sig dessutom att de fakultetsfinansierade doktoranderna utnyttjar dessa resurser och också bidrar med den egna kompetensen.

Rekrytering och antagning av doktorander

På HHDI är det vanligast att utlysningar av doktorandanställningar är öppna och inte fokuserade till ett specifikt forskningsområde. Utlysningarna annonseras ofta i samarbete med andra lärosäten som ingår i den nationella forskarskolan i historia. Det innebär en bred, nationell utlysning. De nuvarande doktoranderna har rekryterats från den tidigare Forskarskolan i historia och historiedidaktik med inriktning mot licentiatexamen (4 st) men också från det egna masterprogrammet i historia (2 st). En av doktoranderna har rekryterats från ett utländskt lärosäte. Även om antalet doktorander inte är stort, finns alltså en relativt bred rekryteringsbas med olika antagningsvägar. Att två av doktoranderna kommer från det egna masterprogrammet i historia visar också att det finns en bra länk mellan avancerad nivå och forskarnivå.

Antagningen av doktorander som finansieras av fakulteten bereds av interna sakkunniga som utses av handledarkollegiet. Vid antagning till den nationella forskarskolan i historia är även representanter från de andra lärosätena med i antagningsförfarandet. Doktorandrepresentation finns genom doktorand i handledarkollegiet. Man kan dock fundera på om man inte också kan

ha med en doktorandrepresentant redan tidigare i processen; som kontaktperson vid annonseringen eller som resurs vid antagningsintervjuerna.

Vid antagningen tillsätts huvudhandledaren omedelbart och doktoranden har viss, men oftast begränsad, möjlighet att påverka detta. Man är dock noga med att *förankra* valet hos doktoranden. Vad gäller tillsättandet av övriga handledare så försöker man avvakta en tid för att kunna utse denna i dialog med doktoranden. Här finns alltså större möjlighet för doktoranden att påverka. I antagningsprocessen utses också en examinator. Denne är alltid ämnesföreträdare och har som uppgift att granska och godkänna utbildningens kursdel. På HHDI är det praxis att ämnesföreträdaren läser alla avhandlingar i slutmanus. Det är dock helt frivilligt för doktoranden, men en möjlighet att få kommentarer från ytterligare en senior forskare. Examinators och ämnesföreträdarens roller är något oklar för doktoranderna.

Introduktion av doktorander

Doktorander introduceras till området utbildningsvetenskap genom en särskild kurs – *vetenskapsteori för området utbildningsvetenskap*. I övrigt är det ”huvudhandledaren som ansvarar för den vetenskapliga inskolningen i ämnet och seminarietraditionen”. Man slår dock fast att det saknas en mer formell arbetsplatsintroduktion ”kring regler och bestämmelser vid Malmö högskola”. Detta är ett viktigt påpekande i de fall som doktoranden både är anställd och under utbildning. Introduktion till båda dessa delar är viktig och skulle kunna lösas med en gemensam strategi för hur doktorander introduceras på fakulteten. Doktoranderna efterlyser också mer tidig information om möjligheten att läsa kurser utomlands eller möjlighet att åka på konferenser, inte minst därför att det förväntas att doktoranden under utbildningen lägger fram sina resultat vid någon internationell konferens.

Viktigt är också att doktoranden tidigt får komma i kontakt med olika stödfunktioner utanför institutionen; personalspecialister (för de med doktorandanställning), studierektor för forskarutbildningen eller doktorandkårsrepresentant i händelse av problem med exempelvis handledare eller annat som kan påverka doktorandens utbildning. Doktoranderna uttrycker också önskemål om mer och tydligare information om vart doktoranden kan vända sig om det uppstår problem under utbildningen.

Individuell studieplan

Den individuella studieplanen (ISP) fylls i gemensamt av handledare och doktorand. Den betraktas som ett pedagogiskt redskap för att garantera kvalitet i doktorandutbildningen för den enskilde, men också i planering för själva avhandlingsarbetets framskridande. ISP:en är alltså ett viktigt redskap för att underlätta och säkerställa att doktoranden når examensmålen. Ett av dessa mål är att doktoranden skall ”uppnå förtrogenhet med metodik i allmänhet och specifika ämnesmetoder i synnerhet” dvs. kunna behärska olika, men också speciellt vissa, forskningsmetoder inom HHDI. I den obligatoriska kursdelen på HHDI ges därför en allmän metodkurs omfattande 7,5 högskolepoäng, i övrigt är metodkurser valbara. Frågan är om denna metodkurs på 7,5 högskolepoäng ensamt kan säkra detta examensmål eller om man framöver borde garantera fler poäng för utbildning kring metod. Framför allt med tanke på att forskarskolan i historia inte erbjuder några kurser i metod.

Handledning

Knutna till HHDI finns 5 professorer inom historia, historiedidaktik och de angränsande ämnena religionshistoria och idé- och lärdoms historia. Det finns även två biträdande professorer och en docent. En av professorerna deltidspensioneras HT2014 och två går i pension 2016. Samtidigt beräknas de två biträdande professorerna snart vara tillräckligt meriterade för att ansöka om befordran till professor. En lektor har ansökt om att utnämnas till docent och ytterligare en kommer att göra det. Huvuddelen av ovanstående personer är verksamma inom det social- och kulturhistoriska området, där handledarkompetensen således är god.

I dagsläget finns bara en professor inom det historiedidaktiska området (som kommer att gå i pension 2016) samt en lektor varför kompetensen måste förstärkas. Institutionen har tagit fram en utvecklingsplan för att göra det möjligt för lektorn att uppnå docentkompetens inom ett till två år. Utöver det planerar institutionen att rekrytera ytterligare en lektor i historiedidaktik. Inom HHDI finns inget direkt mentorskap, där en senior forskare handleder tillsammans med en yngre, även om detta förekommer i enstaka fall. Doktorandernas bästa går före meriteringsbehovet hos anställda. Det finns tankar kring att stärka lektorena i kommande handledarroller via internat där man diskuterar sina erfarenheter. Det finns också samarbeten där man tar in externa handledare vilket på sikt medför en egen kompetenshöjning.

Förstärkning av kompetensen/rekrytering inom didaktik framstår som mycket viktig för att garantera en hög nivå också inom de delar av forskarutbildningen som har didaktisk inriktning.

Publicering

Inom ämnet finns en stark tradition av att publicera i monografiform. Uppfattningen är att humaniora inte skall behöva ändra sina vetenskapliga traditioner för att det finns ett tryck från andra ämnen. För att bredare nå ut med forskningen uppmanas doktoranderna att lyfta ut delar ur monografien efter disputation och publicera i tidskrift. För närvarande skriver en (1) doktorand en sammanläggningsavhandling beroende på att det passar bra till det specifika arbetet.

Språket i forskarskolan är i huvudsak svenska, men det finns inget hinder att skriva sin avhandling på engelska. Det finns inget speciellt stöd till skrivande utan det fås via att texter upprepade gånger granskas och diskuteras vid seminarier och internat. Vad gäller texter på engelska är språkgranskning via Language Editing Group av stort värde, men det behövs förbättrad information. Många kollegor och doktorander känner inte till denna service.

En fundering kring publicering är hur man inom HHDI ytterligare skulle kunna stödja doktoranderna i artikelskrivandet. Inte minst med tanke på en kommande akademisk karriär där artiklar kan nå en stor läsekrets och underlätta etableringen av internationella kontakter.

Internationalisering

Verksamheten inom forskarskolan är på svenska och det kan vara problematiskt om doktoranden inte kan språket. Det finns ingen medveten strategi att rekrytera doktorander från andra länder. Inom forskarskolan finns doktorander från Danmark och Norge. För att få internationell erfarenhet är det ett krav att doktoranderna läser en kurs utomlands. Vissa år, beroende på ekonomin, erbjuds doktoranderna även andra aktiviteter som seminarier utomlands medan de andra år får använda pengar från ryggsäcken om 30 000 kronor kompletterat med stipendier för dessa ändamål.

Ekonomi

Strategiska satsningar och långtidsplanering försvåras på grund av den bristande ekonomiska framförhållningen som innebär att institutionen inte vet om doktorandanställningar kan utlysas nästa år eller vilka resurser det kommer att finnas för kursgivning och konferensresor. För antagning av doktorander inom forskarskolan finns en plan som ger stabilitet för något år framåt.

Det finns en strategi för att på sikt finansiera forskning via externa medel, bland annat genom samarbete med Skolverket. I nuvarande läge är samarbetet inte inriktat på forskning men det kan utvecklas till en plattform för forskning. Eftersom fakultetsmedlen är begränsade känns det angeläget att fortsätta dessa satsningar.

Möjliga utvecklings- och förbättringsområden inom historia och historiedidaktik:

1. Utvärderingsgruppen ser att forskarutbildningsämnet består av två delar; historia och historiedidaktik. Särskilda insatser krävs för att doktoranderna inom historiedidaktik ska kunna få sådant stöd och information att de kan utnyttja seminarier och andra resurser inom didaktik, som har bäring på deras avhandlingsarbete, och som finns tillgängliga via de andra ämnena inom utbildningsvetenskap. I en mer aktiv form innebär detta ökande samarbete kring exempelvis seminarier, kursgivning och andra doktorandaktiviteter att positiva synergieffekter uppnås inom utbildningsvetenskap.
2. Åtgärder bör genomföras för att trygga handledarkompetensen inom historiedidaktisk inriktning. För tillfället finns en professor som går i pension 2016 och en lektor som inom två år kan vara docent. Dock krävs en större mängd huvudhandledarkompetenta personer för att garantera stabilitet.
3. Undersöka hur man ytterligare skulle kunna stödja doktoranderna i artikelskrivande på engelska. Inte minst med tanke på en kommande akademisk karriär där artiklar kan nå en stor läsekrets och underlätta etableringen av internationella kontakter.
4. Vid doktorandhearingen tydliggjordes också att bristande information råder inom ämnet om att det finns en examinatorsfunktion och vad den innebär. Denna informationsbrist bör avhjälpas.

II. Naturvetenskapernas och matematikens didaktik

Inledning

Forskarutbildningsämnet naturvetenskapernas och matematikens didaktik (NMDI) har framgångsrikt etablerat sig inom utbildningsvetenskap. Speciellt för forskarutbildningsämnet är de dubbla tillhörigheter inom naturvetenskapens respektive matematikens didaktik. Detta kan vara en styrka då ämnet blir mera tvärvetenskapligt med möjligheter till gränsöverskridande samarbete. Dock kan det också ge upphov till problem i och med att naturvetenskapens didaktik och matematikens didaktik internationellt betraktas som två separata ämnen med olika tidskrifter, konferenser och teoribildningar. Det kan också bli problematiskt med handledarkompetensen. I praktiken måste forskningsmiljön ha god handledarkompetens inom två inriktningar.

I den nya lärarutbildningen ger utbildningarna mot förskola och fritidshem inte längre grundläggande behörighet till forskarutbildning. Detta innebär en risk för att forskningen kommer att inriktas mot de senare åren av grundskolan och att bristen på kunskap beträffande yngre barns lärande i matematik och naturvetenskap inte kan avhjälpas. Problemen med att anta forskarstuderande med inriktning mot yngre barn delas av flera ämnen inom området utbildningsvetenskap och bör leda till en diskussion inom fakulteten hur dessa problem bäst hanteras.

Forskarutbildningsmiljön

Forskarutbildningsmiljön SISEME (Studies In Science, Environmental and Mathematics Education) vid Malmö högskola, dit doktoranderna är knutna, har bedrivit en framgångsrik verksamhet och antagit ett ansevärt antal doktorander som arbetar i en levande akademisk miljö med en aktiv seminarie- och kursverksamhet. Det stora flertalet av doktoranderna är antagna till licentiatexamen och finansierade via forskarskolor som avslutas under 2014/2015. På grund av begränsade fakultetsmedel kommer de doktorander som examineras inte att kunna ersättas av nya. Detta innebär att antalet forskarstuderande kommer att falla kraftigt för att vara nere i 5 stycken under våren 2015. En sådan ryckighet gör det svårt att planera och att upprätthålla seminarieverksamhet och kursgivning. För att motverka negativa effekter för de enskilda forskarutbildningsämnena bör man inom utbildningsvetenskap se över seminarieverksamhet och kursgivning och samordna resurser så att de forskarstuderande även fortsatt kommer att verka i en aktiv miljö.

Rekrytering/antagning

Många av doktoranderna är antagna genom forskarskolorna och finansieras via kommunerna. Formellt sett så sker denna antagning i öppen och fri konkurrens men samtidigt är det så att kommunen föreslår vilka personer som får finansiering till kompetensutveckling via forskarutbildning. Sådan antagning är inte konkurrensutsatt på samma sätt som en utlysning av ledig utbildningsplats som finansieras av fakulteten. Det är mycket sällan doktorander antas på fakultetsmedel.

Vad gäller behörigheten till forskarutbildningen lyfter självvärderingen fram två stora problem: Den nya lärarutbildningen för förskola och fritidshem ger inte längre behörighet till forskarutbildningen vilket riskerar att reducera forskningen kring mindre barn.

De forskarstuderande antas med olika förkunskaper – en del har exempelvis antagits utan att de skrivit ett självständigt arbete på avancerad nivå – vilket har möjliggjorts genom lic.-forskarskolorna inom läraryftet. Detta skapar svårigheter att bedöma de sökandes möjligheter att tillgodogöra sig forskarutbildningen, men ställer också krav på insatser under forskarutbildningen för att säkerställa att alla når examensmålen. Mot bakgrund av att de antagna till forskarskolorna är antagna till licentiatexamen innebär detta också att man har relativt kort tid på sig för att genomföra alla insatser.

Vid antagningen tillsätts alltid båda handledarna samtidigt. Doktoranden har inte något direkt inflytande över processen utan ges mer i sedvanlig ordning möjlighet att byta handledare om det uppstår problem. Granskningsgruppen anser det dock viktigt att man så tidigt som möjligt ger doktoranderna möjlighet att påverka sin utbildning och därför bör tillsättningen av handledare, i så stor utsträckning som möjligt, ske i samråd med doktoranden. I antagningsprocessen utses också examinator för kursdelen som alltid är ämnesföreträdaren (om denna inte är handledare). Likaså upprättar doktorand och handledare gemensamt en individuell studieplan som sedan årligen revideras av desamma. Examinators roll är dock oklar för doktoranderna.

Introduktion

Varje doktorand introduceras till institutionen av prefekten medan introduktionen till forskarutbildningen och forskningsmiljön sköts av handledarna. Det är dock oklart hur doktoranden introduceras till forskningsmiljön i ett större perspektiv; till fakulteten och till Malmö högskola. Det är också av stor vikt att doktoranderna tidigt i sin utbildning kommer i kontakt med andra stöd-/resurspersoner utanför den egna institutionen, t ex doktorandkåren eller studierektorn för forskarutbildningen, om det skulle uppstå konflikter vid den egna institutionen eller studiesociala problem.

De som antas till forskarskolorna ges en god gruppintroduktion genom exempelvis internativtelse. Doktoranderna har dock själva tyckt att detta blir lite väl mycket vilket tyder på att man kanske skulle samordna introduktionen bättre. Doktoranderna själva anser det mycket givande att träffa andra doktorander tidigt, från andra institutioner och fakulteter. Det är alltså viktigt att man arbetar för att garantera en likvärdig, bred och systematiserad introduktion för doktoranderna som omfattar såväl institutions- och fakultetsnivå som introduktion till Malmö högskola.

Handledning, publicering

Handledarförsörjningen inom NMDI är mycket ansträngd. När det gäller matematikdidaktik är det i dagsläget en professor som är huvudhandledare för samtliga doktorander/licentiander. Professorn byter HT2014 arbetsplats till universitetet i Bergen och har därefter endast kvar 20 % tjänst vid Malmö högskola. Det finns ingen docent inom ämnet utan enbart två lektorer, varav den ena inom något år kommer att gå i pension. Rekryteringsarbete pågår, men försvåras av att det i Sverige finns brist på professorer och lektorer inom området. För att garantera stabiliteten i forskarutbildningen är ytterligt angeläget att de planerade rekryteringarna genomförs och att en ny professor får de resurser som behövs för att fortsätta och utveckla forskningsverksamheten.

Inom naturvetenskapernas didaktik finns det en professor samt en docent som är tjänstledig. Därutöver finns två professorer i andra ämnen (utbildningsvetenskap respektive växtfysiologi) som ingår i handledarkollegiet samt två docenter som kan fungera som huvudhandledare. Utöver detta finns flera lektorer i såväl pedagogik, naturvetenskapens didaktik och olika na-

turvetenskapliga ämnen som är handledare.Handledarförsörjningen inom naturvetenskapernas didaktik är således god.

Inom NMDI arbetar man för att möjliggöra för lektorerna att meritera sig för docentkompetens. Detta görs bland annat genom att de är med och handleder, deltar aktivt i handledarkollegiet och är projektledare i olika sammanhang. Det är oklart om medel finns för särskilda rekryteringssatsningar inom matematikdidaktik. Med tanke på handledarförsörjningen vore detta önskvärt.

Inom NMDI förekommer både monografier och sammanläggningsavhandlingar. Trenden är att sammanläggningsavhandlingar blir vanligare. Antalet avhandlingar som skrivs på engelska ökar också vilket speglar en ökad internationalisering. I licentiatuppsatser kan det vara svårt att publicera två artiklar under den tid som finns till förfogande. Inom forskningsmiljön är man medveten om problemet och arbetar med att via seminarierna låta dessa doktorander komma in i forskarrollen och ventilerat sina texter. Traditionen inom NMDI är också att doktoranderna skriver med sina huvudhandledare för att successivt nå en högre grad av självständighet och på sikt kunna vara ensam författare.

Förutom vetenskapliga artiklar som ingår i avhandling/upsats skriver även doktoranderna bokkapitel och populärvetenskapliga texter. Finansiering finns för språkgranskning.

Publiceringsstrategierna på NMDI synes väl genomtänkta och anpassade för den typ av publicering som är gängse inom fältet.

Internationalisering

NMDI redovisar ett väl utvecklat arbete med internationalisering baserat på internationella samarbeten, nätverk, doktorandkurser och gästprofessorer. Doktoranderna har också finansiering för att delta i minst en internationell konferens om året. Det finns intresse från utländska studenter att komma till Malmö högskola, vilket är ett bevis på utbildningens goda rykte, men det har varit svårt att finansiera doktorandanställningar på grund av bristande fakultetsmedel. NMDIs arbete med internationalisering bör kunna vara ett mönster för övriga forskarutbildningsämnen inom utbildningsvetenskap.

Ekonomi

NMDI redovisar samma problem vad gäller ekonomi och ekonomisk styrning som HHDI. Medlen för anställning av doktorander finns centralt på fakulteten och beslutas av dekan. Medel för det löpande arbetet med forskarutbildningen finns på institutionen. Den svaga ekonomiska situationen och det faktum att beslut kring ekonomi inte fattas vid institutionen som svarar för verksamheten gör att den långsiktiga planeringen av forskarutbildningen blir svår. Ett för stort beroende av extern finansiering med osäkra förutsättningar försvårar ytterligare planering och uppbyggnad av ett uthålligt forskarutbildningsämne.

Inom NMDI arbetar man systematiskt, och framgångsrikt, med att attrahera externa medel från olika finansiärer. Detta arbete är värt att lyfta fram och stödja.

Möjliga utvecklings- och förbättringsområden inom naturvetenskapernas och matematikens didaktik:

1. Arbeta aktivt med fakultetsledningen för att trygga handledarkompetensen inom matematikdidaktik. Både rekrytering och intern meritering behövs för att nå en nivå som garanterar stabilitet.
2. Undersöka hur en vital och dynamisk seminariemiljö bäst kan stimuleras i ett läge där majoriteten av de forskarstuderande är sysselsatta på halvtid och har licentiatexamen som angivet slutmål.
3. Öka samarbetet kring exempelvis seminarier, kursgivning, doktorandaktiviteter internt inom utbildningsvetenskap för att uppnå en tillräckligt stor doktorandmiljö.
4. Koordinera med andra fakulteter, som TS och HS, för att få tillgång till företagskontakter, som skulle kunna öppna för finansiering via företag och organisationer och därmed en bredare bas av doktorander.
5. Överväga hur doktorandinflytandet på handledartilldelningen kan ökas. Detta synes särskilt angeläget som både huvudhandledare och handledare tillsätts direkt vid antagningen då doktorandens kännedom om forskningsmiljön och dess resurser är relativt begränsad.
6. Kalla även externa handledare till handledarkollegiets möten.

III. Pedagogik

Inledning

Pedagogik är ett stort och brett ämne med av stor vikt för lärarutbildningen. Inom ämnet finns god akademisk kompetens och lång erfarenhet av forskarutbildning via Lunds universitet dit Lärarhögskolan i Malmö tidigare hörde. Ett hundratal avhandlingar producerades under den tiden. Pedagogikämnet är uppdelat på flera institutioner men är främst knutet till Barn-Unga-Samhälle (BUS) och Skolutveckling och Ledarskap (SOL). Splittringen blir tydlig då verksamheten vid de två institutionerna redovisas separat.

Pedagogikämnet har varit och är framgångsrikt. Under perioden 2008–2014 har Malmö högskola via BUS varit värkhögskola för tre nationella forskarskolor med sammanlagt 31 forskarstuderande varav 9 varit antagna i pedagogik vid Malmö högskola. Ytterligare doktorander tillkommer genom att den Nationella forskarskolan i kommunikation och relation som grundläggande för barns lärande har beviljats medel.

Pedagogikämnet är ett ämne i stark förändring med stora pensionsavgångar och ett minskat antal doktorander, från 57 stycken 2006 till cirka 20 vid utgången av 2013, varav ungefär hälften var antagna vid Malmö högskola. För nuvarande antas enbart doktorander som har licentiatexamen som mål. Detta gör det viktigt att samla befintliga resurser och att utveckla kontakterna med ämnesdidaktiken.

Forskarutbildningsmiljön

Forskarutbildningsmiljön inom pedagogik har redovisats separat för de två institutionerna BUS och SOL. Doktorander och licentianderna vid BUS är främst knutna till forskarskolor och har därmed tillgång till omfattande nätverk av forskare. De forskarstuderande deltar också i internat där arbetstexter behandlas i lärosätesövergripande grupper. Vid BUS finns också en välfungerande seminarieserie där verksamheten planeras gemensamt med de forskarstuderande och följer deras behov. Vid seminarierna behandlas doktorandernas arbetstexter och teoretiska texter. Även slutseminarietexter behandlas.

Forskarutbildningsmiljön vid SOL är mindre än vid BUS. För närvarande finns tre doktorander knutna till miljön. En seminarieverksamhet vid SOL är igångsatt.

I ett läge med ett krympande doktorandantal kombinerat med att flera professorer går i pension skulle pedagogikämnets resurser behövas samlas. Hur den nuvarande seminariestrukturen kan utvecklas och samordnas behöver också ses över. Berörda behöver också fundera på hur en dynamisk seminariemiljö bäst kan stimuleras i ett läge där en dominerande del av de forskarstuderande bedriver studier på halvtid med licentiatexamen som slutmål.

I självvärderingen beskrivs pedagogikens relation till de andra forskarutbildningsämnena inom utbildningsvetenskap och där finns konkreta samarbeten till exempel via det tematiska seminariet vid BeBok, en plattform som arbetar med frågor kring bedömning, dokumentation och kvalitetsarbete vid Fakulteten för lärande och samhälle. Ytterligare samarbeten skulle dock kunna utvecklas till gagn för både pedagogikämnet och ämnesdidaktiken.

Antagning och rekrytering

De flesta doktorander är kopplade till en forskarskola och antas om de har behörighet till forskarutbildningen samt har studiefinansiering i form av en anställning i förskola eller grundskola. Eftersom lärarutbildningen inom dessa områden har ändrats ett flertal gånger finns det stor variation i förkunskaperna hos de sökande/antagna. En del har inte skrivit någon magister- eller masteruppsats och deras möjlighet att tillgodogöra sig forskarutbildningen måste istället värderas på annat sätt. Uppsatser på lägre nivå har bedömts och i vissa fall har ytterligare personer kallats in som stöd för bedömningen.

Antagningen är öppen och sker i fri konkurrens. Samtidigt selekteras de som antas till forskarskolor till viss del genom att arbetsgivaren kan påverka vem som erhåller finansiering för att bedriva forskarstudier.

Doktorandrepresentation finns inte vid annonsering eller intervjuer utan finns först i handledarkollegiet som tar beslut om antagning.

Introduktion

I självvärderingen uppges att det saknas rutiner för introduktion av nya doktorander i pedagogikämnet. Enda undantaget är de som antas till forskarskola. Att det enbart finns ett fåtal nya doktorander har bidragit till att det saknas fasta rutiner för introduktion. En del handledare uppges ha informella möten med doktoranderna, likaså prefekt och ämnesansvariga. Introduktionen löses ”från fall till fall” även om man inser att ”detta skapar en ojämnhet” i den information doktoranderna får.

Det är viktigt att det upparbetas rutiner för introduktion så att doktoranderna informeras om forskarutbildningen och forskarmiljön på såväl institution och fakultetsnivå som högskolenivå. Även samtalen med doktoranderna understryker dessa brister då de uppfattar introduktionen som bristfällig och ”osynlig”. De efterlyser också mer information om vart doktoranden vänder sig i studiesociala frågor.

Handledning, publicering

Antalet professorer i pedagogik minskar betydligt den närmaste tiden på grund av pensionsavgångar. För att upprätthålla handledarkapaciteten är det önskvärt att lektorer ges möjlighet att meritera sig till docenter. En problematik härvidlag är att antalet forskarstuderande går ner, vilket gör att färre personer är involverade i handledning. En strategi för handledarförsörjning skulle behövas. Handledarkapaciteten bedöms för nuvarande vara tillräcklig för det antal forskarstuderande som är antagna i nuläget.

Inom pedagogik dominerar monografier, men även sammanläggningsavhandlingar förekommer. Det främsta stödet för skrivandet ges vid internaten där det finns speciella moment om just detta. Behovet är stort och stödet kan utvecklas mer. Även vid seminarierna behandlas doktorandernas texter. Doktoranderna är nöjda med det stöd som ges. Doktoranderna läser också varandras texter och ger återkoppling.

I forskarskolan finns medel avsatta för publicering. En del doktorander publicerar texter på engelska och det finns därför behov av språkgranskning.

Internationalisering

Forskarskolan FoBaSM har arrangerat ett symposium vid en internationell konferens och pengar har avsatts för att doktoranderna ska presentera sin forskning vid internationella konferenser. Internationella föreläsare inbjuds också till forskarskolans internat. Även övriga doktorander har tillgång till en internationell forskningsmiljö inte minst genom professor Susan Tetlers nätverk.

Ekonomi

Det är svårt att få överblick över budgeten för pedagogikämnet eftersom den innefattar flera institutioner. Oklarheterna gör det angeläget att se över hur ekonomin redovisas och på vilket sätt resurserna blir tillgängliga för dem som skall leda och utveckla forskningsmiljön.

Möjliga utvecklings- och förbättringsområden inom pedagogik:

1. Utvärderingsgruppen ser tydliga risker för splittring inom forskarutbildningsämnet pedagogik. Detta accentueras av att verksamheten bedrivs vid främst två institutioner, SOL och BUS. Ett större mått av samarbete inom ämnet vore önskvärt för att konsolidera en gemensam identitet inom pedagogik.
2. Seminarserien inom SOL behöver byggas upp ytterligare för att bli en central del av forskningsverksamheten, där doktoranderna kan bli delaktiga i senior forskning men också ventilerar sina egna texter.
3. Öka samarbetet kring exempelvis seminarier, kursgivning, doktorandaktiviteter internt inom utbildningsvetenskap för att uppnå en tillräckligt stor doktorandmiljö.
4. Aktivt undersöka hur en vital och dynamisk seminariemiljö bäst kan stimuleras i ett läge där en dominerande del av de forskarstuderande utbildar sig på halvtid och har licentiatexamen som angivet slutmål.
5. Pedagogik framstår som isolerat i förhållande till de andra ämnena inom utbildningsvetenskap. Både pedagogik och de andra ämnena skulle kunna stärkas av att bland annat seminarieverksamheten koordineras.

IV. Svenska med didaktisk inriktning

Inledning

Forskarutbildningen i Svenska med didaktisk inriktning (SMDI) inrättades redan 1995 och bedrevs under flera år i samarbete med Lunds universitet. Mellan 2009 och 2011 var Malmö högskola värdlärosäte för en forskarskola i SMDI inom ramen för Läraryftet. Totalt har det inom forskarutbildningsämnet framlagts 16 doktorsavhandlingar och 13 licentiatuppsatser.

Forskarutbildningsämnet har inte många doktorander men genom samarbeten med andra, där den planerade nationella forskarskolan Språk- och litteraturdidaktik i det nya medielandskapet lyfts fram, upprätthålls en kritisk massa. Inom SMDI har man även utvecklat samarbetet med andra ämnen inom utbildningsvetenskap vid Malmö högskola.

Forskarutbildningsmiljön

Kärnan i forskarutbildningsmiljön utgörs av SMDI-seminariet som äger rum en gång i månaden under en halv- eller heldag. Innehållet består i regel av doktorandernas textframläggningar. Till andra seminariedeltagare hör gästföreläsare och andra medverkande från andra lärosäten och andra forskarutbildningsämnen vid Malmö högskola.

Doktorander och forskare är även aktiva i träffar och gemensamma seminarier i både nationella och internationella nätverk.

Trots ett litet antal doktorander framstår forskarutbildningsmiljön som levande och dynamisk.

Arbetet som gjorts i syfte att utveckla forskarutbildningsmiljön via samarbeten med andra bör lyftas fram och kan stå som mönster för andra ämnen med relativt få doktorander.

Rekrytering och antagning av doktorander

Doktorander rekryteras både inifrån högskolan; bland nyutexaminerade studenter och anställda adjunkter, och bland lärare ute på fältet. I självvärderingen pekas på ett behov av att stärka bryggan mellan avancerad nivå och forskarnivå. Ett problem som framförs är att många studenter skriver uppsats i par och ofta är kvaliteten på texterna inte riktigt bra. Studenterna får därför svårt att hävda sig i konkurrensen om forskarutbildningsplatserna. Det är av den anledningen viktigt att studenterna redan på grundnivån informeras om möjligheterna att söka till forskarutbildningen.

Ett annat problem som framkommit är att en del sökande och antagna till forskarutbildningen, främst sökande med inriktning mot de yngre barnen som har gått en äldre utbildning, är formellt behöriga men har inte skrivit någon magisteruppsats eller motsvarande. Det innebär att förutsättningarna för att tillgodogöra sig forskarutbildningen varierar. Forskarutbildningen måste därför kompensera för detta och ge riktad stöd där så behövs. Det är inte minst viktigt vid antagning till licentiatexamen då doktoranderna endast är inne i utbildning under två år.

Det är bra om en doktorandrepresentant kan finnas med i hela antagningsprocessen; vid annonsering kan en doktorandrepresentant finnas med som kontaktperson och vid antagningsintervjuerna kan denne utgöra en resurs för både de sökande och de bedömande. Doktorandrepresentant finns redan med i handledarkollegiet som bereder antagningsärenden.

Vid antagningen tillsätts i regel både huvudhandledare, handledare och examinator. Eftersom det finns få professorer och docenter inom ämnet finns stor risk för att en och samma person "sitter på flera stolar". Den etablerade gången att doktoranden träffar ämnesföreträdaren före tillsättning av handledare och då både informeras om tillgängliga handledare och deras forskningsintressen samt får möjlighet att ventilera önskemål om specifika handledare synes som en god väg att hantera denna problematik.

Examinatorns roll behöver dock förtydligas då den är något oklar för doktoranderna.

Individuell studieplan

I samband med antagningen upprättas också ISP. Att döma av de exempel som bedömarna fått se tycks dock dessa vara kortfattade och stramt hållna. En förklaring till detta är att handledare och doktorand gör fortlöpande noteringar om planer och innehåll i handledningen. Det är dock önskvärt att ISP får en mer innehållslig och omfattande utformning för att årligen ge en riktig bild av varje doktorands progression i utbildningen.

Introduktion av doktorander

Introduktionen till högskolan sker genom den högskolegemensamma introduktionskursen. Få doktorander har emellertid gått denna och frågan är då hur doktoranderna introduceras till högskolan på annat sätt. Ingen introduktion görs till fakulteten utan samtal med vicedekan med ansvar för forskarutbildningen är frivilligt eller sker vid behov. Prefekten tar däremot ansvar för doktorandens introduktion till anställningen på institutionen och fakultetens forskningsadministratör svarar på frågor om forskarutbildningen. Även handledare introducerar till forskarutbildningen. Det nyligen startade doktorandkollegiet kan också fungera som en god hjälp för nya doktorander att få nödvändig information. Det är emellertid viktigt att doktoranden tidigt introduceras för en person utanför den egna institutionen, företrädesvis vicedekanan för forskarutbildningen, för att få en kanal att ventilera problem genomförandet av handledarutbildningen. Detta inte minst när forskningsmiljön är så pass liten som denna. Doktoranderna själva tycker att de har fått en bra introduktion till ämnet och institutionen men saknar information om fakulteten och vad som händer kring forskarutbildningen centralt. Det finns också ett önskemål om mer och tydligare information om vart doktoranden kan vända sig om det till exempel uppstår problem med handledaren.

Handledning, publicering

Handledarkompetensen inom SMDI består av 13 personer. Av dessa är två professorer och två docenter. Det finns även en gästprofessor. Minst två av lektorerna kommer inom en snar framtid att ansöka om att bli antagna som docenter. Det finns också möjlighet att anlita handledare från KS. Via den planerade forskarskolan vill man också fördela handledarskapet mellan de ingående lärosätena, vilket framstår som en god idé då det kan bidra till kunskapsöverföring och nya perspektiv. Det bör också nämnas att forskare från miljön kring SMDI för närvarande fungerar som handledare för doktorander i pedagogik, HHDI och NMDI, vilket också bidrar positivt till utbildningsvetenskap som område.

Även om handledarkompetensen är god ser man i självvärderingen problem i att vissa inriktningar är svagt representerade och man därför skulle behöva förstärka med två professorer till.

SMDI följer den humanistiska traditionen och alla avhandlingar har hittills varit i form av monografier. Samtliga har dessutom varit på svenska. I självvärderingen problematiseras

publiceringstraditionerna och monografier ställs mot artikelpublicering i internationella tidskrifter. Fördelar och nackdelar diskuteras med slutsatsen att även för dem som väljer att skriva monografier bör det beredas en stor plats i utbildningen för moment som handlar om artikelskrivande. I de fall doktorander under sin studietid publicerar artiklar i vetenskapliga tidskrifter finns både publiceringsstöd och språkgranskning via Language Editing Group. De tankar som SMDI för fram kring publicering och publiceringsstrategier är värda att lyftas inom alla ämnen inom området utbildningsvetenskap.

Internationalisering

Inom SMDI finns ett utvecklat nordiskt nätverk och kontakter via en gästprofessor från Nederländerna som kommer doktoranderna till godo. I framtiden kommer också utbytet inom det internationella modersmålnätverket att öka. Det finns en stor medvetenhet om vikten av internationella utbyten och konferenser inte minst då det numera ingår i examensmålen att ”i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt”. Doktoranderna inom SMDI har goda möjligheter att verka i en internationellt präglad miljö.

Ekonomi

Ekonomi är begränsad med låga ersättningar för nedlagt arbete som ämnesföreläsare och handledare. Det faktum att pengarna också skall räcka till att skriva forskningsansökningar, delta i seminarier och handledarkollegiemöten gör inte situationen bättre. Ett sätt att hantera detta är att systematiskt och långsiktigt arbeta med ansökningar om externa medel. De satsningar SMDI beskriver i samband med detta är positiva.

Möjliga utvecklings- och förbättringsområden inom svenska med didaktisk inriktning:

1. Fortsätta och utveckla det goda samarbetet kring exempelvis seminarier, kursgivning, doktorandaktiviteter internt inom utbildningsvetenskap för att uppnå en tillräckligt stor doktorandmiljö. Titta på konsekvenserna för den studiesociala miljön då doktoranderna är så pass få.
2. Vikten av att separera handledar- och examinatorrollerna bör understrykas. Inom ämnet förekommer att handledare i sin egenskap av ämnesföreläsare examinerar sina egna doktorander på avhandlingens kursdel. Detta gör att doktoranden riskerar hamna i ett osunt beroendeförhållande av en och samma person.

V. Idrottsvetenskap med inriktning samhällsvetenskap och humaniora

Inledning

Idrottsvetenskap (IDV) har byggts upp sedan 2000 för att nu vara en forskningsmiljö med bra blandning mellan seniora och nydisputerade forskare. Rätten att få examinera i forskarutbildning är ett erkännande härvidlag. Verksamheten omfattar 5 seniora forskare, flera andra disputerade forskare och 17 forskarstuderande.

Forskarutbildningsmiljön

Idrottsvetenskap har en utvecklad seminarieverksamhet som fyller flera funktioner: mötespunkter för kollegor från alla delar av verksamheten, arena för att närma sig det flervetenskapliga ämnet idrottsvetenskap och ett sammanhang där doktoranderna kan lägga fram texter. Förutom det högre seminariet som anordnas varje måndag finns även ett doktorandseminarium som leds av en senior forskare där doktoranderna kan lägga fram mindre utvecklade texter, diskutera teorier och bli involverade i andra aktiviteter som är relevanta för doktorander.

Doktoranderna har möjlighet att ta del av forskarmöten och konferenser på andra lärosäten.

Sammantaget vittnar aktiviteterna om att doktoranderna befinner sig i en aktiv akademisk miljö med goda nationella och internationella kontakter.

Rekrytering och antagning av doktorander

Idrottsvetenskap har doktorander med olika utbildningsbakgrund. Alla genomgår dock sedvanlig kompetensprövning och har både allmän och särskild behörighet. Variationen finns snarare i vilken grad antagningarna är öppna eller ej. Ett fåtal doktorander finansieras externt och har inte sökt i öppen konkurrens till skillnad från förfarandet med fakultetsfinansierade doktorandanställningar.

Idrottsvetenskap är ett flervetenskapligt ämne och doktorandernas förkunskaper varierar därför, vilket ställer krav på att bedömningen av de sökandes möjlighet att tillgodogöra sig forskarutbildningen görs på ett bra sätt. Då många är antagna till licentiatexamen och endast är kortare tid i forskningsmiljön är det viktigt att det görs specifika insatser för att alla doktorander ska kunna nå examensmålen inom stipulerad tid, till exempel genom att doktorander erbjuds ett större pensum av vissa moment.

På IDV har man ambitionen att tillsätta handledarna redan vid antagningen – ”helst redan vid utlysningen” – samtidigt som man säger att doktoranden i realiteten kan utöva ett visst inflytande över handledarfrågan. Frågan är dock i vilken utsträckning doktoranden verkligen kan påverka handledarvalet, inte minst om dessa tillsätts redan vid utlysningen. Få av doktoranderna uppger att de haft reellt inflytande över valet av handledare. Likaså uppger många att examinersrollen upplevs som väldigt oklar, inte bara för att doktoranderna inte är helt på det klara med vad en examinator gör, utan för att examinatorn i vissa fall också har andra funktioner i relation till doktoranden. På IDV är det den ämnesansvarige examinator (dock ej för de doktorander hen är huvudledare för) och internt använder man på IDV termen ämnesansvarig snarare än examinator, vilket kan förklara en del av oklarheterna. Dock, det är viktigt att tydliggöra examinatorns roll och fundera på hur man eventuellt kan öka doktorandernas inflytande på valet av handledare.

Introduktion

Introduktionen görs på såväl högskolenivå som fakultets- och institutionsnivå. På högskolenivå uppmanas doktoranderna att gå den högskoleövergripande introduktionskursen, på fakultetsnivå förmedlas information via fakultetsövergripande forskardagar och på institutionsnivå introduceras doktoranden av prefekt, biträdande prefekt, handledare och ämnesansvarig på ett introduktionsmöte. Enligt doktoranderna kan dock introduktionen variera beroende på om de är knutna till en forskarskola eller ej. På forskarskolorna, sägs det, får doktoranderna en mer gedigen och systematiserad introduktion än annars.

I samtalen med doktoranderna efterlystes dock allmänt en tydligare information på fakulteten kring vart doktoranden vänder sig när det uppstår problem under utbildningens gång. Kanske är detta särskilt viktigt att beakta om handledaren också har andra ledande roller i organisationen. Att tidigt etablera kontakter med stödfunktioner utanför den egna forskargruppen eller egna institutionen är därför viktigt. Det kan gälla personalspecialister (för de med doktorandanställning), studierektor för forskarutbildningen och representanter för doktorandkåren. En idé är alltså att försöka stärka introduktionen på fakultetsnivå så att den breddar den nyantagna doktorandens kontaktnät.

Individuell studieplan

När den forskarstuderande introduceras på institutionen görs också en första preliminär individuell studieplan tillsammans med huvudhandledaren. Den uppdateras därefter i september varje år av den forskarstuderande och huvudhandledare/handledare. Hur detta sker tycks dock variera. Enligt doktoranderna så fyller de i sin ISP ”i samråd” med handledaren men man träffas sällan för att göra det gemensamt. Doktoranderna uppger också att den individuella studieplanen mest är ett dokument som fylls i och inget som används aktivt i relationen mellan handledare och doktorand. Andra har erfarenheten av ett mer gemensamt arbete med ISP. Den årliga genomgången av ISP sker i handledarkollegiet för IDV och föredragande är huvudhandledare eller handledare. Handledarkollegiet fungerar för övrigt också som ett viktigt forum för diskussioner kring olika moment av forskarutbildningen och kollegiet träffas regelbundet 1 gång/månad.

Handledning, publicering

Handledarkollektivet i idrottsvetenskap består av 21 personer varav 18 är anställda vid Malmö högskola. Det finns tre professorer och två docenter. Under 2014 kommer ytterligare två personer att inlämna ansökan om att bli docenter. Handledarförsörjningen är alltså god och med en gynnsam åldersstruktur. Inom miljön finns kapacitet att ansvara för all handledning själv, men av strategiska skäl har även handledare från andra högskolor knutits till verksamheten. Program och strategi finns för att få fram fler seniora forskare.

Doktoranderna har möjlighet att välja om de vill skriva en monografi eller en sammanläggningsavhandling. Manus och texter tas upp och ventileras på seminarierna och de genomgår också olika granskningsrutiner. Det saknas emellertid fastslagna principer för hur avhandlingar skall vara utformade, omfattning, antal artiklar osv. Att utforma sådana principer har identifierats som en punkt där verksamheten kan utvecklas.

Inom idrottsvetenskap har man uppmärksammat att doktoranderna behöver stöd i sitt skrivande. En av professorerna har därför i uppdrag att stödja doktorandernas publicering i framförallt internationella tidskrifter. Alla doktorander har informerats om vikten av att publicera

sig i engelskspråkiga tidskrifter och att de kan vända sig till högskolans Language Editing Group. Det finns därutöver särskilda pengar avsatta för språkgranskning. Doktoranderna synes ha gott stöd vid publicering.

Internationalisering

Arbetspråket vid IDV är svenska. Dock arbetar man på olika sätt för att stärka internationaliseringen av forskningsmiljön: genom samarbeten med utländska lärosäten, besök av forskare från andra länder och publicering i internationella tidskrifter. Doktoranderna läser även kurser utomlands och åker på internationella konferenser där de förväntas presentera sin forskning och därmed uppfylla målen om att presentera sin forskning i minst ett internationellt sammanhang. Medel för konferensdeltagande och kurser bekostas främst genom doktorandryggsäcken. Det finns dock särskilda strategiska medel avsatta för resor och konferensavgifter.

IDV torde ha goda möjligheter att rekrytera doktorander från andra länder som bidrar till en internationell miljö där såväl svenska som engelska är naturliga och gångbara språk. Detta skulle också skapa ett incitament att utveckla engelskspråkiga moment inom utbildningen.

Ekonomi

Under senare år har IDV:s anslag minskat. Fördelningsmässigt likställs IDV med ämnena inom utbildningsvetenskap vilket har medfört att fakultetsanslaget har gått ner från 7,6 miljoner till 5,1 miljoner kronor. Samtidigt har IDV fått mindre möjligheter att styra över medlens fördelning och har svårt att förstå pengaströmmen. Verksamheten är sårbar och inom IDV befarar man att det kommer att bli svårt att upprätthålla kvalitet och en kritisk massa av doktorander om tilldelningen av fakultetsmedel fortsätter att minska.

Möjliga utvecklings- och förbättringsområden inom idrottsvetenskap med inriktning samhällsvetenskap och humaniora:

1. Malmö högskolas policy rekommenderar doktorander med doktorandanställning att erbjudas institutionstjänstgöring för att bland annat kunna meritera sig pedagogiskt. Ett målinriktat arbete bör ske för att uppnå detta. Det bör också finnas riktlinjer för hur institutionstjänstgöring erbjuds, så att det blir tydligt för doktoranderna.
2. Se över hur doktorander från andra länder kan rekryteras och bidrar till en internationell miljö, där såväl svenska som engelska är naturliga och gångbara språk. Detta skulle också skapa ett incitament att utveckla engelskspråkiga moment inom utbildningen.
3. Överväga att möjliggöra representation av doktorander på valda delar av handledarkollegiets möten för ökad transparens och vidgat doktorandinflytande över forskarutbildningens utformning.